

بررسی رابطه بین ویژگیهای شخصیتی دانش‌آموزان و اهمال کاری آنان در انجام تکالیف آموزشی

حاصل صفری خواه

دبیر جغرافیای آموزش و پرورش ناحیه دو یزد h.safarikhah@gmail.com

چکیده

هدف از انجام مطالعه حاضر بررسی رابطه بین ویژگیهای شخصیتی دانش‌آموزان و اهمال کاری آنان در انجام تکالیف آموزشی بود که در این راستا ابتدا کلیه دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول مدرسه شهید نصیری یزد به عنوان جامعه‌ی آماری در نظر گرفته شد سپس تعداد صد نفر از دانش‌آموزانی که در سال تحصیلی 1401-1400 مشغول به تحصیل هستند، به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. در این مطالعه که پژوهشی توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد، برای بررسی روابط بین متغیرها از ابزارهای اندازه‌گیری مانند پرسش‌نامه اهمال کاری تاکمن و پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی Neo استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون رگرسیون گام به گام و تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد. در این راستا نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بیانگر همبستگی مثبت و معنا دار بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و انعطاف‌پذیری با اهمال کاری بود. همچنین نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که زیرمقیاس ویژگی شخصیتی انعطاف‌پذیری رابطه مثبت و معنی‌داری با اهمال کاری داشته و پیش‌بینی‌کننده‌ی مثبتی برای آن بود.

واژه‌های کلیدی

ویژگی‌های شخصیتی، اهمال کاری، دبیرستان شهید نصیری یزد، پرسش‌نامه اهمال کاری تاکمن، پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی Neo

1: مقدمه

امروزه در دنیای آموزش به دلیل تنوع گسترده محیط و تغییرات مداوم، مدیریت موثر فردی و آموزش با چالش های فراوانی روبرو شده است و امورات مربوطه به سختی انجام می شود، که در چنین شرایطی سرعت عمل و استفاده درست از زمان و انجام کارها در موعد مقرر نقش تعیین کننده ای در کارایی و اثر بخشی فردی و آموزش یافته است [3]. ویژگی های شخصیتی نقش بسیار مهمی در تعیین و چگونگی نحوه برخورد افراد با محرک های تنش زا در محیط دارد. در زیر مجموعه ی ویژگی های شخصیتی، عواملی از جمله مهارت ها، عوامل ارثی و سنخ شخصیتی گنجانده شده است و مهارت ها و توانایی هایی که فرد در یک موقعیت از خود نشان می دهد یکی از عوامل موثر در برخورد با محرک ها می باشد. از آنجا که قسمت عمده ای از زندگی روزمره دانش آموزان صرف انجام تکالیف درسی می شود، انجام به موقع این فعالیت ها از نظر سلامت روانی دانش آموز فعالیتی مهم محسوب شده که موجب رشد عزت نفس او می شود.

عصری که عصر ارتباطات و تکنولوژی خوانده می شود، در خود انسان های مدرنی را جای داده است که روز به روز به انزوا کشیده و باعث بروز بیماری های روانی، انحرافات اجتماعی و ناهنجاری های متعدد شده است. این بیماری ها و انحرافات تاثیرات منفی فراوانی بر جنبه های مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد داشته است. رفتار اهمال کارانه نیز یکی از مهمترین آسیب ها و ناهنجاری هایی است که می تواند به خانواده، جامعه و فرهنگ یک کشور آسیب جدی وارد کند. بررسی علل اصلی اهمال کاری می تواند راهبردی مناسب در جهت پیشگیری و جلوگیری از روند رو به رشد این عادت در بین جامعه و بخصوص دانش آموزان باشد. چرا که استمرار اهمال کاری، انسان را به وادی حیرت و سرگردانی سوق می دهد. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی با اهمال کاری در انجام تکالیف آموزشی در دانش آموزان متوسطه اول مدرسه شهید نصیری یزد می باشد تا پاسخی مناسب به پرسش حاضر بدهد که تا چه میزان ویژگی های شخصیتی دانش آموزان در اهمال کاری آنان در انجام تکالیف درسی خود موثر است؟

2.1: اهمال کاری

در فرهنگ لغت آکسفورد، اهمال کاری اینگونه تعریف شده است (تاخیر در کارها، مخصوصاً بدون دلیل مناسب). در فرهنگ نامه کمبریج (2003) به عقب انداختن امری به دلیل ناخوشایندی و یا ملال آوری آن تعلل ورزی گفته می شود. شونبرگ اهمال کاری را به تاخیر انداختن و جایگزین کردن فعالیت ها و وظایف ضروری و مهم با انجام تکالیف غیر ضروری و بی اهمیت دیگر تعبیر می کند. منظور از اهمال کاری در این پژوهش عبارت است از نمره ای که فرد در آزمون اهمال کاری بدست می آورد.

3.1: اهمال کاری تحصیلی

اهمال کاری تحصیلی از شایع ترین انواع اهمال کاری است که یک رویداد فراگیر میان دانشجویان دانشگاه و دانش آموزان می باشد اهمال کاری تحصیلی یعنی به تاخیر انداختن یا اجتناب از انجام هر گونه تکلیف تحصیلی که ناشی از اختلاف بین رفتار قصد شده و رفتار واقعی است و برای فرد پیامدهای منفی دارد. به عبارتی دیگر، اهمال کاری تحصیلی ایجاد تاخیر ارادی در انجام یک تکلیف تحصیلی در چارچوب زمانی مورد انتظار یا مطلوب تعریف می شود [2]. دانش آموزان و دانشجویانی که اهمال کاری تحصیلی دارند تکالیف خود را تا دقیقه آخر و زمان امتحانات به تاخیر می اندازند و در ضرب العجل فرا رسیده با انبوهی از تکالیف ناقص و فشار زمان مواجه می شوند و این مشکل آنان را دچار اضطراب بالا می کند.

4.1: مدرسه شهید نصیری یزد

دبیرستان پسرانه متوسطه اول شهید نصیری در محله اکبر آباد یزد و در بلوار منتظر قائم، خیابان نصیری واقع شده است. از لحاظ موقعیت جغرافیایی این مکان در نزدیکی مراکز کلینیک فوق تخصصی خاتم الانبیاء و بیمارستان رهنمون فرخی و هتل داد و آتشکده زرتشتیان و بیمارستان مادر قرار گرفته است. این مدرسه دارای سیزده کلاس و بیش از سیصد دانش آموز می باشد.

5.1: تحقیقات انجام شده در راستای مطالعه

در زمینه پژوهش حاضر، پژوهش های فراوانی صورت گرفته که از آن جمله میتوان به مطالعه ی سولومون و روتبلوم (1984) اشاره کرد. وی با انجام پژوهش بر روی دانش آموزان دبیرستانی اعلام داشت که بین اهمال کاری و افسردگی با ضریب همبستگی (0.88) رابطه معنا داری وجود دارد. وی و همکارانش همچنین اعلام کرده اند که 50 درصد از دانش آموزان آمریکایی حداقل نیمی از وقت خود را در انجام تکالیف درسی به تعلل می گذرانند و 18 درصد آنها گاهی اهمال کار هستند. ایشان همچنین معتقدند اهمال کاری تحصیلی بیشتر در زمینه آماده کردن کارهای عملی در طول ترم رایج است تا درس خواندن برای امتحان. در مطالعه ای دیگر شونبرگ (1995) کشف کرده

است که اهمال کاری مربوط به دو خصیصه مهم شخصیتی است: خودآگاهی یا بصیرت اندک (یعنی تمایل به موفقیت، مسئولیت پذیری و توان فردی) و روان رنجوری (یعنی بی کفایتی، اضطراب، بی ثباتی عاطفی و ترس از شکست) این عوامل شخصیتی با نیاز اهمال کار جهت حفاظت از خود انگارها در ارتباط هستند و موجب ایجاد سبک های مختلفی از اهمال کاری می شوند.

علی رغم اینکه اهمال کاری مجموعه وسیعی از عناوین و اولویت های تحقیقاتی را به خود اختصاص داده رابطه آن با انواع اختلالات شخصیتی به تایید رسیده است. بطوریکه پیشرفت تعلل در کارها در درجات بالا جنبه فرضی و بیمارگونه به خود گرفته است که نه تنها سلامت جسم و روان فرد را تهدید می کند بلکه صدمات جبران ناپذیر اقتصادی و اجتماعی ایجاد می کند. پژوهشگران عوامل متعددی را در ارتباط با اهمال کاری شناسایی کرده اند، مانند اضطراب و وابستگی [4]، تنفر از انجام وظایف و ترس از شکست [6]، ترس از ارزیابی منفی [5]، کمال گرایی (جانسون و سلامتی 1996)، عقاید غیر منطقی (بریجزورویگ، 1997)، عزت نفس پایین (فراری، 1982)، عادات نادرست در مطالعه [5] ناتوانی اکتسابی (مک کین، 1994) و (واکر 2000) [1]. در ادامه مطالعات هم راستا، دوبرین (2004) راهکارهای مختلفی را برای غلبه بر اهمال کاری پیشنهاد داده است که می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- محاسبه هزینه ها و پیامدهای منفی اهمال کاری و تعلل
- اندیشیدن به مزایای اتمام کار (برای خود و دیگران)
- تشخیص عوامل اصلی و فرعی که موجب اهمال کاری می شوند و چاره جوئی برای آن
- عدم فکر کردن به ناتوانی های خود
- مقاومت در برابر عادات نا درست
- استفاده از محرکها و تقویت کننده های رفتار
- متعهد کردن خود در برابر دیگران
- استفاده از مهارتهای مدیریتی زمان
- تقسیم بندی کارهای بزرگ به بخشهای کوچک تر
- دوری از کمال گرایی افراطی

6.1: روش پژوهش

انجام هر پژوهشی با روش مخصوص و ابزار بخصوصی صورت می گیرد، که ذکر روش و ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش نیز خالی از لطف نمی باشد. روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می باشد، هدف این پژوهش بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی دانش آموزان و اهمال کاری آنان در انجام تکالیف آموزشی می باشد.

1.6.1: جامعه آماری

جامعه آماری مورد نظر شامل کلیه دانش آموزان دوره ی متوسطه ی اول مدرسه شهید نصیری یزد است که در سال تحصیلی 1401-1400 مشغول به تحصیل هستند در این راستا تعداد صد نفر از این دانش آموزان بصورت تصادفی به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

2.6.1: ابزارهای اندازه گیری در پژوهش

در هر پژوهشی جهت انجام تحقیق از ابزارهای گوناگونی استفاده می شود، در این پژوهش نیز از ابزارهای اندازه گیری زیر استفاده شده است:

1.2.6.1: پرسش نامه اهمال کاری تاکمن

این پرسشنامه دارای 16 عبارت چهارگزینه ای است و نمره گذاری آن به صورت کاملاً مطمئن، تا حدودی مطمئن، تا حدودی مطمئن نیست و کاملاً مطمئن نیست است. پس از نمره گذاری گزینه ها، از مجموع نمرات سوالات نمره کل پرسشنامه محاسبه می شود. دامنه نمرات بین 16 تا 64 متغیر است. نمره پایین تر به معنای گرایش بیشتر به اهمال کاری است. سوالات 7، 12، 14 و 16 به صورت معکوس نمره گذاری می شوند. میانگین نمرات برای دانشجویان 40% است. [5]

2.2.6.1: پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی Neo

این پرسشنامه بر اساس تحلیل عوامل ساخته شده است که توسط مک کری و کوستا در سال 1985 تحت عنوان پرسشنامه شخصیتی معرفی شد. شیوه نمره گذاری سوالات به صورت لیکرت پنج گزینه ای از کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، و کاملاً موافقم است. برخی پرسشها به صورت معکوس نمره گذاری می شوند که در جدول کلید نئوی 60 سوالی آورده شده است.

3.6.1 روش اجرای پژوهش

پس از تعیین حجم نمونه پرسشنامه‌های مذکور تهیه و با همکاری مدیریت مدرسه‌ی شهید نصیری یزد بین دانش‌آموزان مدرسه شهید نصیری پخش گردید و پرسشنامه‌ها توسط این دانش‌آموزان تکمیل گردید و در تحلیل داده‌ها نیز از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید.

4.6.1 تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای بررسی روابط بین متغیرها، با توجه به این که روش همبستگی برای پی بردن به چگونگی روابط بین متغیرها و اندازه‌گیری تناسب بین حالات مختلف متغیر و شباهت بین آنها کاربرد دارد از روش همبستگی استفاده شده و در تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شده است.

2: یافته‌های پژوهش

در راستای بررسی معناداری ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان با اهمال کاری آنان در انجام تکالیف آموزشی، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید که نتایج در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول 1.2: نتایج ضریب همبستگی بین ویژگی‌های شخصیتی و اهمال کاری (n=100)

ویژگی‌های شخصیتی	اهمال کاری	سطح معناداری
ویژگی شخصیتی روان‌زندی	-0/040	0/691
ویژگی شخصیتی برون‌گرای	0/237*	0/018
ویژگی شخصیت انعطاف‌پذیری	0/264**	0/008
ویژگی شخصیتی دلپذیر بودن	0/118	0/242
ویژگی شخصیتی مسئولیت‌پذیری	0/024	0/810

**p<0/01, *p<0/05

نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که از میان نمرات ویژگی‌های شخصیتی فقط برون‌گرایی با اهمال کاری (p=0/018) ، (r=0/237) و انعطاف‌پذیری با اهمال کاری (r=0/264, P=0/008)، همبستگی مثبت و معنا داری دارند. در راستای تبیین این فرضیه که به نظر می‌رسد در بین ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی انعطاف‌پذیری می‌تواند اهمال کاری دانش‌آموزان را در انجام تکالیف پیش‌بینی کنند از رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید که نتایج در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول 2.2: نتایج رگرسیون گام‌به‌گام اهمال کاری از روی ویژگی‌های شخصیتی (N=100)

سطح معنی داری	T	بتا	خطای استاندارد	B	R2 CHANGE	R2	R	مدل
0/008	2/71	0/264**	0/177	0/478	0/69	0/69	0/264	انعطاف‌پذیری

**P<0/01

نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که در گام اول زیر مقیاس روان نژندی و برون گرایی وارد معادله رگرسیون گردیده ولی چون شرایط ورود به معادله رگرسیون را نداشتند از معادله حذف گردیدند. سپس زیر مقیاس ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری وارد معادله رگرسیون شده و توانست به میزان 26/4% واریانس را برای نمرات اهمال کاری تبیین کند و در گام بعدی زیر مقیاس شخصیتی دلپذیری و سپس مسئولیت پذیری وارد معادله رگرسیون گردیدند و چون شرایط ورود به معادله رگرسیون را نداشتند، از معادله حذف گردیدند. در این مرحله دریافتیم که زیر مقیاس ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری ($\beta=0/264, p=0/008$) رابطه مثبت و معنی داری با اهمال کاری داشته و پیش بینی کننده مثبتی برای اهمال کاری می باشد. همچنین نتایج جدول نشان داد که ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری بیش از سایر ویژگی های شخصیتی اهمال کاری را پیش بینی کرده است.

3: نتیجه گیری

در راستای پاسخ به هدف اول پژوهش که به بررسی رابطه بین ویژگیهای شخصیتی دانش آموزان و اهمال کاری آنان در انجام تکالیف آموزشی پرداخته بود، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید و نتایج نشان داد که بین ویژگی های شخصیتی برون گرایی با اهمال کاری و انعطاف پذیری با اهمال کاری همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین در ادامه پژوهش به بررسی ویژگی های شخصیتی دانش آموزان در راستای پیش بینی اهمال کاری در انجام تکالیف آنان پرداخته شد، در این راستا نیز نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که در گام اول زیر مقیاس روان نژندی، برون گرایی وارد معادله رگرسیون گردید ولی چون شرایط ورود به معادله رگرسیون را نداشتند از معادله حذف گردیدند. سپس زیر مقیاس ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری وارد معادله رگرسیون شد و توانست اهمال کاری را تبیین کند و در گام بعدی زیر مقیاس شخصیتی دلپذیری و سپس مسئولیت پذیری وارد معادله رگرسیون گردیدند و چون شرایط ورود به معادله رگرسیون را نداشتند از معادله حذف گردیدند. زیر مقیاس ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری رابطه مثبت و معنی داری با اهمال کاری داشته و پیش بینی کننده مثبتی برای آن بود. همچنین نتایج جدول نشان داد که ویژگی شخصیتی انعطاف پذیری در مقایسه با سایر ویژگی های شخصیتی اهمال کاری دانش آموزان را بصورت بهتری پیش بینی کرده است.

منابع

- [1] اعظم هادی خامنه، 1395. آسیب شناسی عاطفی-روانی دانشجویان اهمال کار و عادی شهر تهران و اثربخشی روان درمانی شناختی در درمان آن، نهمین کنگره بین المللی روان درمانی (اجلاس آسیایی در بستر ارزش های فرهنگی)، تهران.
- [2] زهرا قربانی نژاد، 1400. بررسی اهمال کاری تحصیلی و راهکارهای بهبود عوامل دخیل در تاب آوری تحصیلی، رهیافت نوین در مطالعات اسلامی، شماره 6، صفحات 127 تا 143.
- [3] مرجان فیاضی و سید محمد اعرابی، 1388. استراتژی تحقیق در مدیریت منابع انسانی، نشریه پژوهش های مدیریت منابع انسانی، دوره 1، شماره 4 صفحات 1 تا 33.

[4] Ferrari, J. (1991). Dysfunctional procrastination and its relationship with self esteem inter personal dependency, and self-defeating behaviors. *Journal Of Personality And Individual Difference*, 5(17), 673-679.

[5] Ferrari, J. (1992). Procrastination in the work place: attribution for failure among individuals with similar behavioral tendencies. *Journal of Personality*.

- [6] Solomon, L. J., & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503–509.
- [7] Schouwenburg, H. C. (1995). Academic procrastination: Theoretical notions, measurement, and research. In J. R. Ferrari and J. L. Johnson (Eds.), *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment* (pp. 71-96). New York: Plenum Press.
- [8] Tuckman, B. W. (1991). The development and concurrent validity of the Procrastination Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 51(2), 473–480.